

Jolanta Brah-Čajna

METAFIZIKA MESA

Treba dodirnuti sirovo meso. Držati ga u ruci. Stezati. Propustiti između prstiju. I do-
dirnuti telo mrtvog čoveka.

Metafizika mesa trebalo bi da teži otkriću suštine mesa koja je nevidljiva na površini
naše svesti, sa kojom neprestano, premda nesvesno, opštimo. Meso nam pruža svoju su-
štinu, demonstrirajući je, iako se trudimo da o tome ne mislimo. Ono zrači svoj skriveni
smisao, tako da mu podležemo, nesvesni svoje podložnosti. Uzimajući u obzir da i sami
lagano postajemo meso, iako smo možda već to, dužni smo da analiziramo skrivenu
životnu suštinu mesnosti, jer se odnosi na našu sudbinu.

Kategorija mesnosti ne krije u sebi obećanje sublimacije elementarnih činjenica. Da
bi se ispostavilo da nas osnovne činjenice same primoravaju da ih prevazilazimo u pravcu
nečeg što je iza, ispred ili iznad njih. To ne znamo. U svakom slučaju kategorija mes-
nosti ne usmerava misli van same suštine već nas navodi na razumevanje: Na koji način
postojimo. Odnosi se na najjednostavnije elemente, na osnove naše sudbine, na njene
sastavne delove. Radi se o razmatranju toga da meso, emanirajući prema nama mesnost
i poveravajući nam svoju tajnu, otkriva još neku tajnu našeg postojanja. Možemo li onda
bolje razumeti sebe nego kad se prepuštamo onom što dolazi od strane mesa.

Ovčetine je najbolja u jesen. Meso životinja koje su provele leto na travnatim, jako
osunčanim livadama je ukusno i zdravo. Treba znati da je pečenje bolje ukoliko je vreme
bilo lepše, a trava sočnija. Za klanje biramo mlađa grla. Meso starih ovaca je tamnomodre
boje. Tvrdo je, žiličavo, pokriveno debljim slojem žutog loja. Najgore je meso od priplod-
nih ovnova. Ima oštar, neprijatan, smrdljiv miris. Predrasude nekih osoba u pogledu
ovčetine temelje se na lošem kvalitetu mesa starih grla, ali se bezrazložno prenose i na
jagnjetinu koja je – pogotovu kada je ukusno pripremljena – basnoslovno vredna namir-
nica za pripremanje najfinijih jela. Jagnjetina ima svetlocrvenu boju, beo i delikatan loj,
tanke nerve. Meka je i lepo miriše.

Mesnost je kategorija koja se odnosi na odlike postojanja koje su nam neposredno
date i koje primamo tokom samog čina našeg ovdašnjeg postojanja. Na meso se ne otva-
ramo tek zahvaljujući posredstvu pojmova koji su u stanju da privuku našu pažnju i usmere
je ka uočavanju stanja stvari.

U postojanju mesno je ono što se iz njega ne može izbaciti, čega se ne možemo lišiti,
osloboditi, što se ne može razlučiti od postojanja.

Iako mesnost primamo bez posredstva pojmova i ne čekajući ljubazno dopuštenje, ni
najmanje ne znači da nam mesnost nije data jasno i očigledno. Čak naprotiv, data nam
je intenzivno, jer postoji i zbog toga je očigledna i onda kada je naša misao ne hvata
svojim klješćima. Da bismo znali za nju ne moramo o njoj govoriti.

Mesno je ono što nam je u životu dato tako silovito, da od toga drhtimo i ne možemo
da mu se odupremo.

Naše prisustvo u priličnoj meri svodi se na usmeravanje svega u čemu postojimo prema nama. U tom prostranom tkivu, čiji smo samo delić – bar tako se na prvi pogled čini, pre nego što opazimo našu uklopljenost u celini koja nas okružuje i pre nego što se sudarimo s celinom, ako, naravno, poželimo da na trenutak odstupimo od visokih zahteva i lažnog ponosa zvanog razum koji bi trebalo da bude upotrebljen za važnije ciljeve nego što je naše napuštanje zajednice koja predstavlja naše mesto – sve tačke tela. Zbog toga su upravo usmerene prema nama, a mi prema svemu. Istovremeno mesnost je povezana s potpunom otvorenošću prema saznanju, jer je to određeno stanovište iz koga svet primamo bez ograda, odnosno bez kože. Dopuštamo da utisci upadaju u nas onoliko duboko koliko mogu upasti, ne nailazeći na bilo kakvo suprotstavljanje ili otpor sa naše strane. Međutim to se ne događa uvek zahvaljujući našoj odluci, katkad je moć samog udarca tako velika da pada neočekivano i svako tkivo se mora razdvojiti. Ulaženje nezakočivih saznanja upravo je jedna od manifestacija mesnosti postojanja. Tu se ne radi o vrednovanju te pojave kao nečeg dobrog ili lošeg već samo o ispoljavanju određenih vidova postojanja, odnosno mesnog postojanja.

Određena svojstva postojanja koja se naizgled čine osporavanjem mesnosti, takoreći uništavaju tkivo, iako i ono spada u ovde razmatranu pojavu. Tamo gde očekujemo kidanje obično više volimo da sečemo, jer se iskidano kvari i dugo ne zarasta, a i kada zaraste ostavlja ožiljke, belege i deformacije tkiva, koje ne možemo ukloniti, iako ne želimo da tim posekotinama iz prošlosti budemo obeleženi. Kidanje nas uverava da se mesnost postojanja ne može ukinuti, s obzirom da se ispoljava kroz celovitost i kidanje tkiva. To se ne događa samo zbog pamćenja koje činjenicu cepanja sudara sa sećanjem na nenarušenu celinu, već pre svega zbog neposrednog nanošenja bola. Posebna elementarnost mesnosti očigledna je u tome što je ne ukida ni kidanje tkiva, u vidu sečenja ili mlevenja. Možda smo upravo u tim najdrastičnijim okolnostima najsvesniji mesnosti, iako se čini da očajanje pomućuje jasno viđenje stvari.

Kategorija mesnosti obuhvata i gustinu iskustava. Ako na postojanje gledamo unutar te činjenice – a ne možemo drugačije – vidimo da u njemu nema praznih mesta. U suštini ono je radosno. Pred nama se otvara u svoj svojoj tkivnoj masi. Uvek gustoj. Ona nas neprestano okružuje i dotiče.

Ovde razamtrana kategorija odnosi se i, a možda pre svega, na najčulnije, najopipljivije i najbujnije u postojanju. Na trijumfalno telesno. Na ono što se razrasta i širi. Tela koja se razvijaju zračne mesnost postojanja, prati ih radost. Nikakve zabrane, magične formule i utvrđenja ne predstavljaju dovoljnu prepreku šikljajućoj sočnosti mesnosti. Sve radosti života odnose se na sferu mesnog postojanja.

Očiglednost mesnosti koja nam se neposredno i snažno nameće poziva nas na red, kada fascinirani iluzornim pojmovnim konstruktima i lažnim predstavama bojažljivo pokušavamo da neposredno učestvujemo, zavaravajući se uverenjem da će delikatni zastori koje širi naš intelekt biti sposobni da nam posluže kao pancir. Odnosno, mesnost je autentičnost neposrednog prisustva suprotstavljena iluzornosti pojmova, ideja, sublimacije. Međutim, ona ne samo što se suprotstavlja našim predstavama već je i njihov jedini pravosnažni izvor. Otud je neizmerno važno da se svi naši intelektualni konstrukti odnose na mesnost, kao njihova suprotnost i izvor.

Moglo bi se reći da se naš poseban zadatak sastoji u ulaženju u mesnost, ali ne zbog toga da bismo u njoj ostali već da bi smo je pokrenuli. Uzdizanje koje nam je tako drago i koje nas tako nesrećno odvaja od stvarnosti mora se obaviti na samom dnu. Samo tada kretanje uvis može predstavljati realno, a ne imaginarno kretanje, a ono što je povod nemilosrdne kompromitacije naših ideala, može takođe povezivati realnost i želje. Naš napor u izgradnji pokretnih formi mora biti okrenut mesnosti, jer je ona osnova, primarna materija svega.

Poslednji put jagnje hranimo dvanaest sati pre klanja, a kasnije ga samo pojimo. Moramo voditi računa da poslednje sate životinja provede u dobrim uslovima i u miru. Ne bi trebalo da gleda ni klanje drugih grla. Nije reč samo o humanosti već i o kvalitetu mesa. Omamljujući udarac treba izvesti sigurno i neočekivano. Nedopustivo je ponavljati udarce. Ko nema sigurnu ruku neka to ne izvodi. Klanje životinja ne bi trebalo da obavljaju fizički i psihički slabe osobe. Za ošamućivanje koristi se teška sekira. Dobro je u poslednjem trenutku staviti malo sena u jaslje, jer će u tom slučaju životinja stajati mirno, tako da će se mesto u koje udaramo naći u položaju koji nam odgovara. Jagnje ošamućujemo udarcem ušicama sekire posred glave, između ušiju. Ošamućenu životinju stavljamo na čisto izriban sto ili klupu i nožem probadamo joj vrat iza samog uha. Vrh noža trebalo bi da izađe ispod uha na suprotnu stranu. Za klanje služimo se specijalnim bodežom koji ima usku oštricu i dršku koja dobro leži u ruci. Nakon toga nakrivljujemo klupu da životinja iskrvari. Krv sakupljamo u činiju koju smo stavili ispod. Proveravamo da li je iskrvavljena životinja mrtva, a onda je vešamo za zadnje noge, da bismo joj odrali kožu. Rez počinjemo od rane iza ušiju, izvlačeći ga sredinom vrata i trbuha sve do čmara.

Posle toga sečemo kožu oko skočnih zglobova na zadnjim nogama i oko korena šake na prednjim. Dalje sečemo sredinom unutrašnje strane nogu prema rezu na trbuhu. Kada je cela koža otvorena, pažljivo je skidamo, pazeći da se pri odvajanju od mesa ne ošteti. Zatim jednim potezom duž središnje linije rasecemo trbuh. Vadimo iznutrice. Izvlačimo mokraćnu bešiku i debelo crevo. Vadimo creva, želudac, bubrege, slezinu, odvajamo žučnu kesicu od džigerice, pazeći da se ne razlije žuč, jer će meso postati gorko. Ispraznivši trbušnu duplju presecamo dijafragmu i grudnu kost i vadimo celokupan sadržaj grudnog koša. Odvajamo srce i pluća. Na kraju odsecamo glavu. Vadimo mozak, odsecamo jezik, a lobanju čistimo od ostalih nepotrebnih delova.

Kada govorimo o zajednici, mislimo na celinu koju čine sastavni elementi koji su u neposrednoj vezi i štite jedni druge. Ta vrsta veze ne samo što zahteva uzajamnu zavisnost nego pre svega međusobnu podršku. Dakle, nismo ravnodušni prema pripadnosti zajednici. Kao da instinktivno osećamo zahvalnost zbog podrške koju očekujemo u "našoj" zajednici. Međutim zajednica bića je neutralne, gotovo ambivalentne prirode, tako da pripadanje njoj ne pruža osećanje lagodne bezbednosti, o čemu u dokolici sanjamo, jer smo uznemireni prisustvom drugih bića, kao i ona našim. S obzirom da je velika celina, čiji smo deo, u biti krvoločna.

Postoje zajednice kojima se priključujemo svojevolutno. Neke i sami stvaramo, međutim postoje i one kojima pripadamo bez obzira na to da li želimo ili ne želimo. Takva je zajednica ishrane, opšta služba telom, na koju smo svi osuđeni i zahvaljujući kojoj živimo i

umiremo. Malo je u životu situacija u kojima se prinuda i dobra volja, neizbežnost i požuda slažu.

Zajednicom živih bića vlada zakon ishrane: međusobno se jedemo i sami smo osuđeni na jedenje. Naša sudbina je postojanje zahvaljujući ishrani, koju čine druga bića za nas a mi za njih. Učestvujemo u kosmičkoj gozbi kanibala. Dopušteno nam je da od prvog trenutka jedemo, sve do trenutka kada sami bivamo pojedeni. Život se svodi na učešće u toj kosmičkoj gozbi. Sve je hrana i mi smo takođe. To je osnovni zakon postojanja. Neprijatno je pomisliti na one koje volimo i na nas same. Zbog čega ne želimo to da pamtimo i prihvatamo posledice koje proističu iz toga. Činimo hiljade primitivnih i rafiniranih pokreta, da bi smo u mašti isključili sebe iz te zajednice. O biću na našem tanjiru ne mislimo u kategorijama smrti. To je samo hrana i njeno mesto je na našem stolu. Međutim, naša smrt je tragedija. Pre volimo da mislimo da ona remeti, a ne uspostavlja poredak sveta. Nadu vidimo u mogućnosti izdavanja sebe iz zajedničke sudbine. Predviđamo nepoznate puteve metafizičke promene koju će pred nama otvoriti naša smrt. Jedino ne želimo da mislimo na onu koju naše oči vide hiljadu puta i koja neumitnim zakonom ishrane našu smrt pretvara u život. Međutim, odbacimo ličnu tačku gledišta, jer nije na mestu, kada je reč o zajedničkoj sudbini bića i poklonima koje jedna drugima upućuju. Činjenica da se naša zajednica sastoji od bića koja jedu jedna druga, uspostavlja nekakvu jednostavnu ravnotežu, štedljivost, poštovanje bića, kao zakon trajnosti života unutar celine kojoj pripadamo. Moglo bi se reći da živimo prema zakonu čije načelo je očuvanje života koji se prenosi s jednog bića na drugo u vidu hrane. Kroz čin primanja hrane u sebe uzimamo drugi život, čuvamo ga u sebi kako treba, jer je zajednička sudbina to biće sada dala nama, kao što će nas sutra dati nekom drugom. Prema tome, svakodnevno jedenje je esencijalni događaj koji u sebi nosi informaciju o sudbini, podsećajući učesnika gozbe na karakter i užas situacije.

Veoma je čudno što jedući drugo telo osećamo prijatan ukus i u nama to ne budi osećanje zahvalnosti niti mislimo da učestvujemo u konačnom događaju.

Uzimajući drugo biće kao hranu, vršimo transformaciju smrti u život. U tom slučaju to je smrt drugog bića a naš život, s tim što će s vremenom sve biti izravnano. Svaki put kada gutamo drugo telo, postajemo mesto prelaska na drugu stranu života kroz smrt. Ta promena uspostavlja svetost čina jedenja, veoma izrazitu u slučaju kada je meso hrana. Dobro je da smo bića u čijoj svesti se ta pojava otkriva i velika je šteta što dopuštamo da njegova neobičnost izmiče našoj pažnji, jer na taj način život neprimetno prolazi sa svakim komadom mesa. Ravnodušnost koju otkrivamo prema tom činu i ceni iza kojih se nalazi naše i svako drugo biće – dok traje – jeste neoprostiva i tu kaznu sami neprestano plaćamo, nesposobni za preživljavanje vrednosti osnovnih događaja, odnosno vegetirajući. Jer nepobitno činimo jalovim svaki trenutak našeg postojanja. Žive procese pretvaramo u mehaničke tokove čiji smisao ne samo što ne pokušavamo da razumemo nego čak i ne pretpostavljamo da je u njima nešto što zahteva pažnju, što iznenađuje i što pred napetom svešću otkriva spoznatu svetost postojanja skrivenu u tajnama elementarnih događaja.

Kada se približava smrt trebalo bi da sa zahvalnošću pomislimo na sva ona stvorenja koja smo tokom života pojeli, jer su bila žrtve koje su poslužile za naše življenje. Trebalo bi da im se molimo. A onim budućim da kažemo: Jedite! Ovo je moje telo, ovo je moja krv.

Nakon klanja i uređivanja jagnje zakopavamo na nekoliko dana u zemlju, da se ukrti. Pre toga meso životinje peremo sirćetom i sušimo. Zatim ga uvijamo u belo platno. Kopamo rupu u bašti. Nekada su se za to koristili i podrumi ukopani u zemlju. Moramo da pamtimo da ne zakopavamo meso dvaput na istom mestu, jer će se osetiti zadah truleži. Rupa treba da bude odgovarajuće duboka, jer postoji bojazan da bude otkopana. Jagnjeće meso uvijeno u platnenu pokrov stavljamo na dno rupe, zatrpavamo ga zemljom, a odozgo pritiskamo kamenjem. Meso mekša. Trećega dana raskopavamo zemlju i vadimo jagnje. Pre pečenja meso peremo u nekoliko voda. Čistimo ga od masnoće, žila i kože. Trebalo bi ga i jako istući štapom i pola sata držati u zagrejanom sirćetu. To doprinosi krtosti mesa. Sada glavu odsečenu prilikom klanja ponovo spajamo sa vratom. Za šivenje koristimo polukružnu iglu i tanak, jak kanap. Komade kože navlačimo jedan preko drugog poput crepa. Na kraju sušimo trbušnu duplju i grudni koš. Čitavu spoljašnju površinu brišemo lanenom krpom. Zatim meso bodemo oštirim nožem, špikujemo belim lukom i solimo. Može se izgnječiti beli luk sa solju i time meso istrljati i ostaviti da odstoji dva sata. Sasvim na kraju navlačimo jagnje na ražanj koji polako obrćemo nad jakom vatrom. Često ga mažemo peruškom umočenom u mast, da porumeni. Zatim ga posipamo brašnom i dalje mažemo, postavivši ispod njega pleh, da sokovi ne bi iscurili. Na jakoj vatri dovoljno ga je peći sat i po. Meso iznutra treba da bude rumeno kao rostbif. Prethodno isečene unutrašnje delove pripremamo posebno. Jezik i želudac kuvamo. Mozak i džigericu pržimo. Bubrezi koji su u Francuskoj specijalitet, kod nas se bacaju. Izvrsni su ako ih vešto pripreмимо. Pre svega treba ih potopiti u kiselo mleko ili surutku i držati dan i noć, s tim što mleko treba menjati nekoliko puta. Sa bubrega skidamo loj i opnu, svaki do pola zasecajući (kao i teleće bubrege), da bi se po sredini držali zajedno. Po dva, tri navlačimo na bodež, solimo, biberimo i pržimo na jako zagrejanom maslacu ili stavljamo na ražnjic i prelivši maslacem pečemo na jakom žaru. Sada ostaje da se meso još lepo aranžira.

Čini se da ravnotežu te velike celine usmerava načelo: Svi protiv svih. Naizgled to je destruktivno načelo, mada zapravo ono čuva tu celinu, jer u krajnjem ishodu označuje uzajamnu odanost, u kojoj je svako predodređen drugima, konačno žrtvovan, iako ne uvek vlastitom voljom. Ispostavlja se da se krvoločna zajednica temelji na istoj krajnje uzajamnoj požrtvovanosti. Opoziciono, polarno načelo bezobzirne borbe i bezgranične žrtve proizilazi iz toga da pripadnost našoj zajednici jedino garantuje činjenica da si hrana i da primaš hranu. Jedem, dakle postojim. Garantuje i postojanje drugih, jer je moje postojanje postojanje hrane. Ako je načelo *cogito ergo sum* bilo samozvani pokušaj izvlačenja mislećeg subjekta iz životne zajednice i imaginarnog stavljanja iznad celine, *edo ergo sum* vraća nam svest o ravnopravnom mestu među živim bićima. Smatram da to ne treba prezirati.

Naravno, može se smatrati da je bolje izostavljati elementarne činjenice naše sudbine, jer nisu samo očigledne već i neprijatne, čini se da nas i ponižavaju, prepuštaju nas vrednostima koje cenimo, na čiji smo vrh postavili sami sebe. Međutim, nije mi namera da nas lišavam bilo čega, posebno ne dobrog samoosećanja, jer suviše dobro znam kako ih je teško održavati, te destruktivno delanje u tom pogledu smatram neljudskim, čak kada sam samo ja u pitanju. Prema tome, ako se i pored svega usuđujem da govorim o tim elementarnim činjenicama, to se događa zbog pretpostavke da se i u njima može

kriti neka nada. Kada se hvalimo mišljenjem ili stvaranjem simbola kao odlikama naše vrste, ukazujemo na karakteristike koje su dodaci naše kondicije. Na tim dodacima gradimo s uverenjem da je naša posebnost istovetna sa posebnom vrednošću. Međutim, šta na tim temeljima možemo sagraditi? Upravo na razmišljanje me navodi to, šta na njima možemo graditi? Prema tome, vratimo se razmatranju temelja naše kondicije s nadom da neće predstavljati uzaludan trud.

Karakter naše zajednice determiniše činjenica mesnosti. Jer, hrana može biti gotovo sve, iako je meso telo i krv. Potpuno žrtvovanje. U tom smislu pripadamo zajednici krvi, u kojoj se zahvaljujući sjedinjavanju čuva život, onda kada nestaje. Postojanje kao vrhunska vrednost postoji zahvaljujući konačnoj žrtvi koju žrtvujući pre prima nego što dobrovoljno daje. Ta krvava pričest razbija iluziju o karakteristikama kao odlikama na koje se možemo osloniti u razmatranjima naše kondicije ili sudbine. Sudbina je zajednička i na egzistencijalnom planu pravedno izjednačena. Žrtva se daje bez obzira na to da li je ono što se smatra nižim posvećeno višem ili obrnuto, ono što se smatra višim žrtvuje se nečim što se prezire, npr. čovek crvu. Ne možemo postojati bez sebe i ne možemo uništavati sebe, odnosno međusobno se ne žrtvovati. Brutalni krvoločni egoizam i krajnje altruističko predavanje su dve oštrice iste sile koja oživljuje našu zajednicu i garantuje joj trajnost.

Filozofija povezanosti čoveka sa svetom, a ne njegovog odvajanja, dakle, ne zahteva nikakve dodatne pretpostavke osim uočavanja samoživosti kao apsolutnog načela funkcionisanja zajednice koja kosmičku tišinu narušava kretanjem donje vilice. Bez obira da li mislim ili ne mislim, da li osećam ili ne osećam, moje mesto je na zajedničkom stolu. Ma šta uradila to je dodatak koji se nadograđuje na hranidbeni, mesni oblik postojanja. Druga stvar je što me ti dodaci pasioniraju i rastržu da ne mogu da mislim na temelje svoga postojanja.

Postoji jedno, zajedničko telo sveta koje se neprestano žrtvuje samom sebi. Živi, pateći haos. Preporučanje kroz jedenje drugih ovde mi se moralno čini neutralnim, jer svako nešto uništava i biva uništavan, prima žrtvu i sam se žrtvuje. U toj krvoločnoj, žrtvenoj zajednici postoji uzajamna šansa. A kao što se povremeno možemo uveriti, nije samo šansa za preživljavanje.

Jagnjeće meso je tako ukusno da vredi učiniti napor i lepo ga servirati. Skidamo jagnje s ražnja i stavljamo na veliku metalnu tacnu. Sva veština je tu u dekorisanju mesa. Da se pečenje ne bi ohladilo tacnu pravovremeno dekorišemo. Koristimo sve dostupno, sirovo i kuvano povrće. Ukrašavanje mesa je umeće koje zavisi od naše mašte i mora izražavati individualni ukus kuvara. Osobama lišenim fantazije možemo savetovati uzorke koji se primenjuju kod serviranja ovčetine: uslovno rečeno, u pitanju je – livada. Metalnu tacnu oblažemo opranim lišćem zelene salate, kupusa rudaša i grančicama peršuna. Odozgo štedro prekrivamo grančicama kresave salate. U tom rastresitom zelenilu pravimo kompozicije sa šarenim cvetovima od krompira, šargarepe, peršuna, cikoriije, šljiva i belih i crvenih ribizli. Ponekad pravimo cvetove od poprečno isečenih šnitova kivija. Na tako pripremljenu tacnu stavljamo pečeno jagnje. Jezik, pripremljen posebno, stavljamo među zube. Ostalu sitnež, kao što su pripremljeni želudac i srce, prženi mozak i džigerica, bubrezi na ražnjicima, razmeštamo oko stomaka. Posebno brižno dekorišemo jagnječju glavu. Oči pravimo od tvrdo kuvanih i napola presečenih prepeličjih jaja. Od peršunovog

korena možemo isecati male ružice i žicom ih učvršćivati s obe strane lobanje. S obzirom da je kožica reš pečena, ne prekrivamo je ničim. Međutim, glavu ukrašavamo nekom vrstom runa koje pravimo od kiselog kupusa ili uzduž iskidanog lišća cikorije. Sitno iseckan kupus ređamo unapred ispravivši komadiće ili ih na licu mesta raščešljavamo viljuškom. Tek tada možemo pristupiti gozbi s jagnjetom.

Ako bi se čulo nešto što najradije nazivam glas mesa, koji nam se obraća, možda bi se našao nekakav putokaz. Ako ga nalazimo u snovima, gde se iz neverbalne dubine obraćamo lično i neposredno sebi, kad pitanje ne čeka na nečiji odgovor sami smo pitanje i odgovor. Ako bismo mogli shvatiti neposredan govor našeg tela, zajedničkog tela sveta, krenuli bismo za tim krajnjim glasom koji nam govori iz same dubine postojanja, bio bi to naš vlastiti glas.

Obraćajući se opštem telu koje se menja i beskonačno preobražava u sebe, u tom slučaju obraćamo se neugasivoj energiji. Meso je izvor energije. Istovremeno taj pulsirajući, mesni oblik postaje slika našeg zadatka. Mesnost postojanja govori nam o nužnosti beskonačnog napora. Mi treba da činimo napore i postojimo, neprestano se preobražujući. Zadatak koji se ovde oslikava, odnosno cilj, kome treba da težimo u nadi da ćemo ga nekad ostvariti, ima izvesno posebno svojstvo. Iako je to etički cilj, odnosno zadatak koji zavisi od naše volje, čije ispunjenje možemo smatrati našom zaslugom, u isti mah nezavisno je od naše volje, jer ne postoji nikakav način da izbegnemo napor koji neposredno određuje sama forma našeg postojanja.

Moglo bi se reći da je to etika odvažnosti, naša prirodna, neumitna etika, jer u postojanju nema odmora i načina da se napor našeg postojanja makar na trenutak ukine ili zanemari. Međutim, ako ne možemo da izbegnemo odvažnost, možemo biti ponosni zbog nje.

U problemu koji ovde razmatramo postoje dva različita, premda međusobno povezana etička problema. Jedan se odnosi na odvažnost kao vrednost otkrivenu u onom što postoji, a drugi na odvažnost kao izabranu i svesno realizovanu vrednost, koja kao da nadrađa elementarni nivo postojanja, iako nam tu vrednost sugeriše i njoj teži.

Opservacija mesnosti za nas može biti neka vrsta oslonca ili utehe, jer nam predočava, iako je napor neizbežan, a cilj nikada konačan, da je naše celokupno delanje ono što je i što treba da bude – postojanje, odnosno realizovano delanje.

Metafizika mesa primorava nas na promenu tradicionalnog odnosa prema vrednosti večnog i prolaznog. Navikli smo da večno trajanje smatramo veoma poželjnim i vrednim. Obično je atribut koji se pripisuje Apsolutu, odnosno nečem najvrednijem. Opservacija mesnosti, međutim, uverava nas da je ono najopštije dato i najbanalnije zapravo beskonačno trajanje postojanja. Ne možemo ga se osloboditi. Večno trajanje je lukavo i dvoлично pripojeno postojanju u vidu promene. Podržavano svemoćnošću ambivalentnosti. Međutim, ne radi se o tome da se postojanje ikada može prekinuti, završiti ili ne. To ne možemo znati. Radi se o tome šta nam govori sama mesnost postojanja. Ništa se ne završava. Odnosno, ma šta uradili, na neki način to traje. I možda nije važno što traje. Beskonačno trajanje je ono što je neotuđivo dato zajedno sa mesnošću. Ali, za njega se ne treba boriti, truditi, zalagati, jer je iz perspektive mesnosti to svojstvo neosporno. Treba se truditi oko svakog vrednog, neobičnog momenta, oko konačne vrednosti svakog našeg

prolaznog oblika postojanja. Iz perspektive mesnosti najvišu, apsolutnu vrednost treba pripisivati trenutnoj individualnoj formi, kroz koju se mesnost zapravo preobražava, dok se na večnost ne treba obazirati, jer je sadržana u mesnosti. Udubimo se u trenutak, koji uobličava nečije istovremeno postojanje. (Zbog čega to retko činimo?) On je od neprocenjive važnosti. Isto tako trenutak čiji oblik označuje nečije nepostojanje. On je i veoma značajan momenat bola. Prema tome, mesnost usmerava našu pažnju ka apsolutu skrivenom u pojedinim trenucima, u neponovljivo originalnim oblicima, kroz koje prolazi i preobražava se. Naš zadatak – kako iz toga možemo zaključiti – temeljio bi se na umeću proživljavanja apsolutne vrednosti, koji mi utvrđujemo. Prema tome, predmet naše posebne brige i najveće čežnje ne bi trebala da bude večnost već trenutak koji je osporava.

Mesnost prisutna u zajedničkom telu postojanja, u našem telu, jeste osnova koja tu sveobuhvatnu celinu ujednačuje i povezuje. Svest o našem poistovećenju s tim telom zahteva posebno promišljanje tokom svih aktova uništavanja bilo čega što spada u našu svecelinu, jer u svakom takvom slučaju uništavamo bliže i dalje delove našeg vlastitog tela. Premda nikada ne uništavamo samo postojanje, jer se ono mesno preinačava, poprimajući nove oblike, ipak uništavamo prolaznu individualnu formu, jer ne možemo osporiti apsolutnu vrednost trenutnih oblika postojanja, podležući sugestivnom zračenju smislova koji za nas proističu iz mesnosti. Prema tome, ne radi se o tome da sebi veštački nametnemo osećanje odgovornosti za celinu već da budemo svesni neraskidivih veza koje postoje, čak kada o njima ne mislimo, kada pokušavamo da ih raskinemo, nesvesni naše nemoći. Uništavanje bilo čega u toj mesnoj celini jeste besmislen čin autoagresije. Taj komad čupamo iz nas samih. Sve što činimo zajedničkom telu sveta, sebi činimo. Možemo zamisliti da smo privilegovan deo koji misli, ali ne izbegavajmo zajedničku sudbinu, na koju nas mesnost neprestano podseća. Ma kakve predstave imali o našoj posebnoj ulozi, samo se pred sobom pretvaramo, da se iz toga možemo izvući. Jer, nikada stvarno ne napuštamo ravan mesne sudbine zajedničke svakom biću. Prema tome, zbog čega ne tražimo vrednosti tamo gde one postoje? Svest o mesnoj povezanosti uopšte nije depresivna, čak može biti izvor radosti koju pruža bliskost. Okrenuti smo svemu, čak udaljenim elementima sveceline koji ne samo što imaju šta da žrtvuju već nam pružaju šansu da žrtvujemo sebe.

Ako mesnost budemo tretirali kao neku vrstu sugestije ili uputstva, ona govori o kompletnoj misiji života, jer je ono što umire predodređeno za život. Ta predodređenost (ili sudbina) iz perspektive iz koje je razmatramo čini se najvišim ciljem. Međutim, ne može se ipak pročitati konkretna forma koju bi predodređenje trebalo da primi. Prema tome, tu možda postoji nekakva mogućnost izbora. Možda bismo sami mogli da odlučujemo o tome šta je konačni život, na koji smo osuđeni. Jedino je očigledno predodređenje za postojanje, mada ne zavisi od nas kako ćemo ga nazivati. S obzirom da je sloboda tako velika, možemo tvrditi da život koji poznajemo nije život već nešto drugo. Neko ko je u apsurdnoj raspojasanosti volje hteo da umakne u vidu postojanja koje mu je dato, ne može se opreti predodređenju, iako mu je dopušteno da ga zamišlja kako hoće.

Ako bi trebalo da sugerišemo govor mesnosti, valjalo bi se zamisliti nad tim šta zapravo znači postojati mesno? Iz dosad rečenog proizilazi povezanost mesnosti postojanja i gustine njegovog iskustva, kao i povezanost sa dinamičnošću, čulnošću i silovitošću. Radi

se takođe i o umeću preživljavanja do kraja udarca noža koji preseca tkivo i o umeću istrajavanja u uverenju da je sve i tako sačuvano, spaseno, preneto u beskonačnu mesnost. Dakle, radilo se o našoj moći intervenisanja, sposobnosti, odvažnosti preživljavanja tuđe mesnosti. Mada bi se prevario onaj koji bi mesno postojanje tretirao kao nekakvu histeričnu volju moći. Jer, prava mesnost je i dopuštanje najveće slabosti postojanja koja je i njegova najodgovarajuća forma. Radi se o tome da budeš onakav kakav si. Kakav možeš biti čineći napor. Napor koji možeš učiniti. U mesnosti možemo opaziti saglasnost s krajnjim egoizmom i krajnjim altruizmom, kada oba stanovišta služe očuvanju postojanja. Krug žrtvovanja koji se ovde zatvara, zasniva se na tome da se u konačnom ishodu iskorigisti tuđa žrtva, da se ništa ne ostavi, a s druge strane da samog sebe u potpunosti žrtvuješ. Mada, nigde nije rečeno da žrtveni krug treba shvatati jedino u biološkom smislu. Ako smo se složili da sada saslušamo sugestiju koju nam upućuje mesnost, možemo sebi dopustiti (čak smo dužni) da prihvatimo posledice koje iz toga proizilaze i odnose se na način postojanja i na etičkom planu. To znači i međusobno žrtvovanje, čak kada je dovedeno do krajnosti. Nalaženje u žrtvenom krugu dopušta slobodu borbe i slobodu pokroviteljstva, nužnost prihvatanja nepravde i činjenja nepravde. Potpuno uzvratanje način postojanja svodi na osnove, na maticu kojom i tako uvek teče. Ima razloga da se misli da se ne može dogoditi ništa pogrešno, kada način postojanja prilagođavamo njegovom podzemnom, prirodnom toku. Krajnje instrumentalni odnos prema drugim bićima i mirenje sa našim krajnje instrumentalnim korišćenjem (pokušajmo da se ne složimo s tim ili neka ih druga bića ne prihvate) izaziva prekoračivanje instrumentalnosti i njenu promenu u međusobno služenje, iako je ta reč ogavna, jer se tu pre radi o uzajamnoj odanosti. Samo što se iz drugog komada ocedila krv već odlazi i iz mene. I dugo se za to plaća. Nekom može da se ne dopada, ali mi se čini da mesnost govori o nužnosti potpune spoznaje egoizma i žrtvovanja, odvažnosti i kukavičluka, dobra i zla, sile i slabosti. Mesnost omogućuje da budeš onakav kakav si. Ne drugačije, jer bi se neko ko tako smatra zavaravao da će mu zahvaljujući tome biti lakše. Jer, na individualnom planu mesnost je bolna živost, koja u istoj meri dopušta da se nazove srećom ili tragedijom.

U govoru zajedničkog tela sveta razgrešenje putem mesnosti čini mi se najosetljivijim. Meso kao neizbežan cilj postojanja opravdava postojanje, razgrešava ga i garantuje mu smisao. Bar u toj osnovnoj oblasti, ukidajući mogućnost optužbe postojanja zbog apsurdnosti. Naše postojanje nije apsurdno, s obzirom da smo meso za druge. Iz toga možemo crpiti i minimum moralne sigurnosti: ma šta uradili, ma koji zločin učinili, naše postojanje nikada neće postati totalno zlo, jer ćemo uvek biti hrana životu.

I kad jeđahu, uze Isus hljeb i blagoslovivši prelomi ga, i davaše učenicima, i reče: uzmite, jedite; ovo je tijelo moje./ I uze čašu i daviši hvalu dade im govoreći: pijte iz nje svi;/ Jer je ovo krv moja novoga zavjeta koja će se proliti za mnoge radi otpuštenja grijeha (Jev. po Mateju 26, 26-27). I tako se uvek događa, kada se jede telo. Postojanje biva opravdano, a zajednica utemeljena.

Prema tome, smatram da u mesnosti nije najvažnije da garantuje kontinuitet postojanja već da osigurava elementarni smisao, a pre svega da oprašta grehove, čineći ih prihvatljivim. Da nije svesti da živimo da bismo postali žrtva prineta postojanju, ne znam odakle bismo crpli snagu, odupirali se sumnji kao i da bez užasavanja gledamo na vlastita dela.

S mesnošću postojanja data nam je nada u izbegavanje osude. Isključuje se s obzirom na poslednji danak, danak tela i krvi koji svako daje. Potpuno žrtvovanje postojanja radi postojanja ukida mogućnost totalne osude, čime onemogućuje krajnje očajanje. Protiv svakog zla uvek je istaknuta vrednost odbrane postojanja koju svako vlastitim uništenjem gradi i preko koje – iako na drugom planu – biva spasen. Stoga momenat prelaska kroz nepostojanje, na putu od jednog oblika postojanja do drugog, ima moć oprosta grehova. Eto, to je nada koju nam pruža mesnost, ako joj posvetimo makar malo pažnje.

Valja pomenuti da nam u prvom trenutku kontakt s mesnošću preči činjenjem egzistencije površnom; taj pogrešan utisak mogao se steći na osnovu svesnog opštenja s mesnošću. Činilo se da ne obećava ništa osim naše zatočenosti u plitkoj materiji. Međutim, ono što smo smatrali blokirajućom površnošću mašte pokazalo se bliskim metafizičkoj nadi. Tada počinjemo da verujemo da mesnost pred nama otkriva metafizičku perspektivu postojanja i omogućuje pulsiranje misli najelementarnijih osnova i dimenzije transcendencije iznad nje. Zar ne bi trebalo da nas čudi da se u tom neizbežnom moraju nalaziti osnove metafizičke perspektive?

Već ranije uočen energetizam mesa koji nam sugerise nužnost činjenja beskonačnih napora sada je dopunjen novom informacijom koja potire prvu i na nivou misli i volje je u suprotnosti sa njom, sa kojom se nužno dopunjuje u prvobitnom egzistencijalnom sloju. Ma šta učinili, ne narušavamo osnovu, u kojoj se i smisao, i vrednost našeg postojanja sjedinjuju sa samim postojanjem.

Zar nije fascinantno što elementarne činjenice imaju tako veliku moć radovanja. Međutim nisam uvek sigurna da li dobro čujem taj glas. I da li ga razumem. I da li ono što mi se čini da je glas, nije običan komad mesa.

“Nakon završetka obdukcije i uzimanja materijala s leša za dodatna istraživanja ili uzimanja nekih organa za muzejske preparate – pristupamo uređenju mrtvaca. Najpre sunderom sušimo telesne duplje. Čmar i stidne usne zašivamo. Izvađene organe zajedno s mozgom stavljamo u trbušnu duplju i grudni koš, da bismo izgled mrtvaca što više približili prvobitnom stanju. Sva prazna mesta ispunjavamo papirnom vatom ili hartijom, da ne bi došlo do uleganja tela. Grudnu kost pomoću žice povezujemo s odsečenim koštanim delovima rebara. Posle toga ušivamo kožu. Koristimo jaču, veoma oštru i zakrivljenu iglu i tanak, jak kanap. Neprekidan šav započinjemo od vrata, a završavamo sa preponjačem. Pre početka šivenja na vratu od kanapa pravimo čvor ispod kože. Iglu ubadamo s obe strane šava povlačeći oba dela jedan preko drugog, poput crepa. Ubodi moraju biti ravnomerno raspoređeni, na rastojanju ne većem od 2 cm sa svake strane. Završavamo čvorom na kanapu kod preponjače. Slično ušivamo kožu mrtvaca i na drugim delovima.

Lobanju ispunjavamo strugotinama ili papirnatom vatom. Nameštajući svod lobanje pazimo da ne dođe do ulegnuća u oblasti čela. I na kraju, pre nego što razvučemo kožu na lobanji svod lobanje možemo povezati sa osnovom žicom koju provlačimo kroz male otvore izbušene s obe strane glave ili zalepiti ih u krug flasterom. Nakon ušivanja oba kožna dela glave mrtvaca kupamo, sušimo i oblačimo. Posebno brižno treba okupati i osušiti glavu, a posle toga očešljati kosu” (E. Chróścielewski, R. Raszeja, *Sekcja zwłok. Technika z uwzględnieniem metodyki sądowo-lekarskiej i wskázówek diagnostycznych*. PZWL, Warszawa 1976, s. 69-70).

Treba dotaći mrtvo telo. Držati ga u rukama. Tada svet može na trenutak blesnuti pred nama. A šta se tek događa kada pomislimo na prevazilaženje mesnosti koja malo toga obuhvata?!

(S poljskog prevela **Biserka Rajčić**)